

تحقیر و تبعیض قانونی علیه زنان

به مناسبت ۶۱ روز نارنجی (۵۲ نوامبر تا ۰۱ دسامبر)

محمد اولیایی فرد

خانه امن: سال‌هاست که قوانین مربوط به ارث یکی از موضوعات چالش‌برانگیز میان فعالان حقوق بشر، حقوق‌دانان، و قانون‌گذار است. موضوعی که بسیار از وکلا در پرونده‌های حقوقی بارها با موارد مختلفی از اختلاف میان اعضای خانواده بر سر موضوع ارث با آن روبرو شده‌اند و چه بسا این موضوع ریشه بسیاری از اختلافات خانوادگی به‌شمار می‌رود.

فرزندان پسر یا دختر از نگاه والدین ارزش یکسانی دارند اما قانون با در نظر گرفتن اینکه پسران دوبرابر دختران ارث می‌برند اقدام به ایجاد نوعی تبعیض در حقوق مالی فرزندان کرده است؛ تبعیضی که البته برای دختران پس از ازدواج و در نقش همسر نیز ادامه یافته و موجب می‌شود زنان کمتر از مردان از ارث بهره‌مند شوند موضوعی که البته از چالش‌برانگیزترین مباحث حقوق زنان به‌شمار می‌آید. ارث در لغت به معنای ترکه و مالی است که از متوفی به جای مانده و در اصطلاح انتقال دارایی یا مالکیت متوفی به بازماندگان است به صورتی که اراده متوفی و بازماندگان تاثیری در این انتقال ندارد

برند. مراد از نسب، شود. اشخاص به موجب نسب و سبب ارث می‌توانند مدنی ارث به دو صورت منتقل می‌شوند بر اساس ماده ۱۶۸ به معنی عقد ازدواج صحیح میان زن و شوهر تولد انسانی از انسان دیگر است و سبب افراد انسان است که نتیجه بین طبیعی پیوستگی است خواه دخول یا خلوت حاصل شده باشد یا نه.

و قبل از معاشرت زوجی و یا خلوت فوت کند جانبی که زنده است مستحق میراث از مال بعد از عقد صحیح بنابراین اگر یکی از زوجین موجب سبب ارث می‌برند هر یک از زوجین از جمله اشخاصی که به "دارد قانون مدنی در این خصوص بیان می‌شود. ماده ۴۶۸ متوفی می‌شود پس زن بواسطه زوجیت مستحق میراث از مال متوفی می‌" است که درحین فوت دیگری زنده باشد.

قانون مدنی باید دائمی باشد در واقع زوجیت باید حاصل از نکاح دائم باشد نه نکاح موقت این ماده مقرر اما زوجیت نیز طبق ماده ۰۴۹ بنابراین در نکاح منقطع (متععه) هیچ ارثی "زوجین که زوجیت آنها دائمی بوده و ممنوع از ارث نباشند از یکدیگر ارث می‌برند." دارد می‌برای زن قرار داده نمی‌شود. موضوعی که البته از طریق شرط توارث در نکاح دائم امکان پذیر نیست زیرا چنین شرطی اساساً باطل است.

مدنی در این قانون البته زن در شرایطی خاص بعد از طلاق و پایان زوجیت در نکاح دائم نیز مستحق دریافت ارث خواهد شد. ماده ۳۴۹ اگر شوهر زن خود را به طلاق رجعی مطلقه کند هر یک از آنها که قبل از انقضای عده که چهار ماه و ۰۱ روز" دارد خصوص مقرر می‌باشد از یکدیگر ارث نمی‌تواند [طلاق بائن](#) است فوت کند دیگری از او ارث می‌برد لیکن اگر فوت یکی از آنها بعد از انقضای عده بوده و یا اگر شوهر در حال مرض زن خود را طلاق دهد و در ظرف یک سال از تاریخ" همین قانون نیز بیان می‌دارد همچنین ماده ۴۴۹ "برند. در عین حال ازدواج زن با "طلاق بهمان مرض بمیرد زوجه او ارث می‌برد اگرچه طلاق بائن باشد مشروط بر اینکه زن شوهر نکرده باشد. مردی که در هنگام عقد نکاح دائم مبتلا به امراضی چون بیماری‌های دماغی (عقلی) است در شرایطی مانع از استحقاق زن در ارث می‌گردد زیرا طبق قانون مدنی اگر مردی در حال مرض زنی را عقد کند و در همان مرض قبل از دخول بمیرد زن از او ارث نمی‌برد لیکن اگر بعد از دخول یا بعد از صحت یافتن از آن مرض بمیرد زن از او ارث می‌برد.

دارد قانون مدنی در این خصوص بیان می‌کند از شرایط دیگر زن جهت استحقاق میراث از مال متوفی، عدم وجود موانع ارث است. ماده ۰۴۹ قانون مدنی قتل از موانع ارث است طبق ماده ۰۸۸ "زوجین که زوجیت آنها دائمی بوده و ممنوع از ارث نباشند از یکدیگر ارث می‌برند." بنابراین کسی که مورث خود را عمداً بکشد از ارث او ممنوع می‌شود اعم از اینکه قتل با مباشره، مسبب، منفردا، یا با شرکت دیگری بنابراین اگر شود. البته در صورتی که قتل عمدی مورث به حکم قانون یا برای دفاع باشد، چنین قتلی از موانع ارث محسوب نمی‌شود. زن، شوهر خود را در غیر از موارد دفاع یا حکم قانونی، عمداً بکشد از ارث او ممنوع می‌شود.

کافر از مسلمان ارث نمی‌برد

کافر از مسلم ارث نمی‌برد و اگر در بین ورثه متوفی کافری مسلم باشد وراثت کافر" مکرر کفر نیز از موانع ارث است. طبق ماده ۱۸۸ بنابراین کافر شدن زن (همسر مسلمان) پیش از مرگ شوهر مسلمان خود "ارث نمی‌برند اگرچه از لحاظ طبقه و درجه مقدم بر مسلم باشند. قانون مدنی بعد از لعان زن و شوهر از است طبق ماده ۲۸۸ [لعان](#) مانع از استحقاق برای ارث می‌شود. مانع دیگر برای استحقاق ارث شود. می‌یکدیگر ارث نمی‌برند، تولد از زنا و بردگی نیز از دیگر موارد محرومیت از ارث محسوب

برد و این هر یک از زوجین که زنده باشند فرض خود را می" در مقدار سهم ارث زن از اموال همسرش ماده ۳۱۹ قانون مدنی مقرر می دارد فرض عبارت است نصف ترکه برای زوج و ربع آن برای زوجه در صورتی که میت اولاد یا اولاد اولاد نداشته باشد. و از ربع ترکه برای شود. زوج و ثمن آن برای زوجه، در صورتی که میت اولاد یا اولاد اولاد داشته باشد. مابقی ترکه بر طبق مقررات بین سایر وراثت تقسیم می بنابراین اگر شوهر در زمان فوت هیچ فرزندی حتی از ازدواج های قبلی نداشته باشد و همینطور نوه (اولاد اولاد) نیز نداشته باشد، زن از" (اولاد حتی از ازدواج های قبلی یا نوه برد ولی اگر این شرط محقق نشود و مرد در هنگام مرگ فرزندی اموال مرد یک چهارم ارث می (اولاد) داشته باشد، زن یک هشتم از اموال مرد را به ارث می برد.

تعدد زوجات و قانون ارث

قانون مدنی در صورت تعدد زوجات ربع (یک چهارم) یا ثمن (یک هشتم) ترکه که تعلق به زوجه دارد بین همه آنان طبق ماده ۲۴۹ (اولاد اولاد) داشته باشد، در صورت تعدد زوجات، یک هشتم از بالسویه تقسیم می شود. در واقع اگر شوهر در هنگام مرگ فرزندی یا نوه اموال مرد میان همه زنان به طور مساوی تقسیم می شود و در صورتی شوهر در هنگام مرگ فرزندی یا نوه (اولاد اولاد) نداشته باشد، در صورت تعدد زوجات، یک چهارم از اموال مرد میان همه زنان به طور مساوی تقسیم خواهد شد

زوج از تمام اموال زوجه" اما در خصوص نوع اموالی که پس از فوت شوهر برای زن به ارث می ماند ماده ۶۴۹ قانون مدنی مقرر می دارد ارث میبرد و زوجه در صورت فرزندان بودن زوج یک هشتم از عین اموال منقول و یک هشتم از قیمت اموال غیرمنقول اعم از عرصه و در واقع طبق این" اعیان ارث می برد در صورتیکه زوج هیچ فرزندی نداشته باشد سهم زوجه یک چهارم از کلیه اموال به ترتیب فوق است. ماده زوجه در صورت فرزندان بودن زوج، یک هشتم از عین اموال منقول و یک هشتم از قیمت اموال غیرمنقول اعم از عرصه (بنای ساختمان) و اعیان (زمین ساختمان)، ارث می برد و در صورتی که زوج هیچ فرزندی نداشته باشد سهم زن یک چهارم از همه اموال منقول و غیر منقول است

زوجه فقط از اموال منقول و از قیمت ابنیه (بنای ساختمان) و این در حالی است که تا پیش از اصلاح این ماده در بهمن ماه سال ۷۸ اشجار ارث می برد و هیچ حقی از اموال غیرمنقول که همان زمین است برای زن فرض نشده بود. اما پس از اصلاح این ماده قیمت اموال نیز به ارث زن افزوده شد. غیرمنقول علاوه بر عرصه (بنای ساختمان) که قبلا در قانون پیش بینی شده بود قیمت اعیان (زمین ساختمان) که بدین ترتیب باید بعد از مرگ شوهر علاوه بر اموال منقول که تقسیم می شود، اموال غیرمنقول قیمت گذاری شده و یک چهارم یا یک هشتم از این قیمت به زن داده شود. و در صورتی که ورثه از اداء قیمت امتناع کنند به حکم ماده ۸۴۹ قانون مدنی زن می تواند حق خود را از عین اموال استیفاء کند.

دلایل تبعیض در قانون ارث

نتیجه: پرداخت نفقه به زن، تامین هزینه زندگی مشترک، تامین هزینه هایی چون جهاد در راه خدا و پرداخت دیه در نقش عاقله از سوی زنان کمتر از مردان از ارث بهره مند شوند اما این دلایل برای شومرد، بعنوان مهمترین دلایل تبعیض در ارث مطرح شده که موجب می اگر علت تبعیض در ارث وجود این مسائل است پس منطقا توجیه تبعیض قانونی در ارث چندان قابل توجه و قانع کننده نخواهد بود زیرا با عدم هیچ وارث دیگری به غیر از زوجه، می بایست کلیه اموال متوفی به زن برسد در حالی که طبق قانون اینگونه نبوده و به حکم مواد قانون مدنی در صورت نبود هیچ وارث دیگری به غیر از زوجه باز هم از اموال شوهر فقط یک چهارم به زن رسیده و بقیه و ۶۶۸ ۹۴۹ حاکم از اموال شوهر بیشتر از زن ارث خواهد برد اموال شوهر در حکم مال اشخاص بلاوارث تلقی و به حاکم میرسد. که در این صورت موضوعی که از تبعیض قانونی در ارث فراتر رفته و به تحقیر قانونی زن در ارث ختم می شود.

منابع:

- ۱- حقوق مدنی جلد سوم - سید حسن - امامی - ۱
- ۲- کتاب ارث - مهدی - شهیدی - ۲
- ۳- درسهایی از شفعه، وصیت، ارث - حقوق مدنی - ناصر - کاتوزیان - ۳
- ۴- قانون مدنی - ۴